

УДК 372.4: 37.017.93

Роксоляна ЗОЗУЛЯК-СЛУЧИК, Зоряна ПОДОБІНСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ШЛЯХОМ РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Авторами проаналізовано особливості ціннісних орієнтацій підлітків Католицької та загальноосвітньої шкіл. Показано результати впливу релігійного виховання на вибір моральних установок і ціннісних орієнтацій учнів.

Ключові слова: ціннісна орієнтація, моральна установка, релігійне виховання, підлітки, моральне виховання.

Р. Зозуляк-Слущик, З. Подобинська. Особенности формирования ценностных ориентаций путём религиозного воспитания подростков. Авторами проанализированы особенности ценностных ориентаций подростков Католической и общеобразовательной школ. Отображены результаты влияния религиозного воспитания на выбор нравственных установок и ценностных ориентаций учащихся.

Ключевые слова: ценностная ориентация, нравственная установка, религиозное воспитание, подростки, нравственное воспитание.

R. Zozuliak-Sluchyk, Z. Podobynskaya. Features of value orientation through religious tutoring. The authors analyzed the characteristics values among

teenagers of general educational and Catholic schools. The effects of religious education for choice of moral arrangement and value orientations of pupils have been showed.

Keywords: value orientation, moral arrangement, religious tutoring, teenagers, moral tutoring.

Meta: проаналізувати вплив релігійного виховання на ціннісні орієнтації підлітків.

У сучасному інформаційно-глобалізованому світі все рухається та відбувається з неймовірною швидкістю. Поруч з розвитком науково-технічного прогресу, безліччю засобів, форм, методів та прийомів виховання педагога та батьки часто почуваються розгубленими перед вихованням підлітка. Якому напрямку виховання надати перевагу, що має бути базовим задля розвитку повноцінної особистості з ціннісними орієнтаціями, що вказує на високоморальну, далеко від конформізму (котрий стирає всі межі неповторності та індивідуальності), молоду людину.

Окремі питання, дотичні до формування ціннісних орієнтацій у дітей

шкільного віку, розкрито у працях сучасних учених, а саме: Г. Васянович, С. Вдович, М. Стельмахович та інших. Теоретичні засади морального виховання досліджували: Т. Львіна, І. Ковальчук, Л. Степаненко, М. Фляк, Ю. Щербяк та інші.

Відповідно до мети дослідження нами здійснено порівняльний аналіз ціннісних орієнтацій учнів загальноосвітньої та Католицької шкіл, акцент у вихованні яких робиться саме на релігійному вихованні.

У констатуючому етапі взяли участь 62 підлітки загальноосвітньої школи та стільки ж осіб, котрі навчаються в Католицькій школі, а також беруть участь у катехизаційних зустрічах при парафії УГКЦ. Вік респондентів становить 13–14 років.

У процесі вивчення ми використовували методики "Діагностика соціально-психологічних установок особистості у сфері мотивацій і потреб" за шкалою А, визначення рівня самооцінки, "Ціннісні орієнтації" (за М. Рокичем) та анкетування.

З метою виокремлення взаємозв'язку установок у сфері мотивацій і потреб з рівнем самооцінки підлітків результати "Діагностики соціально-психологічних установок особистості у сфері мотивацій

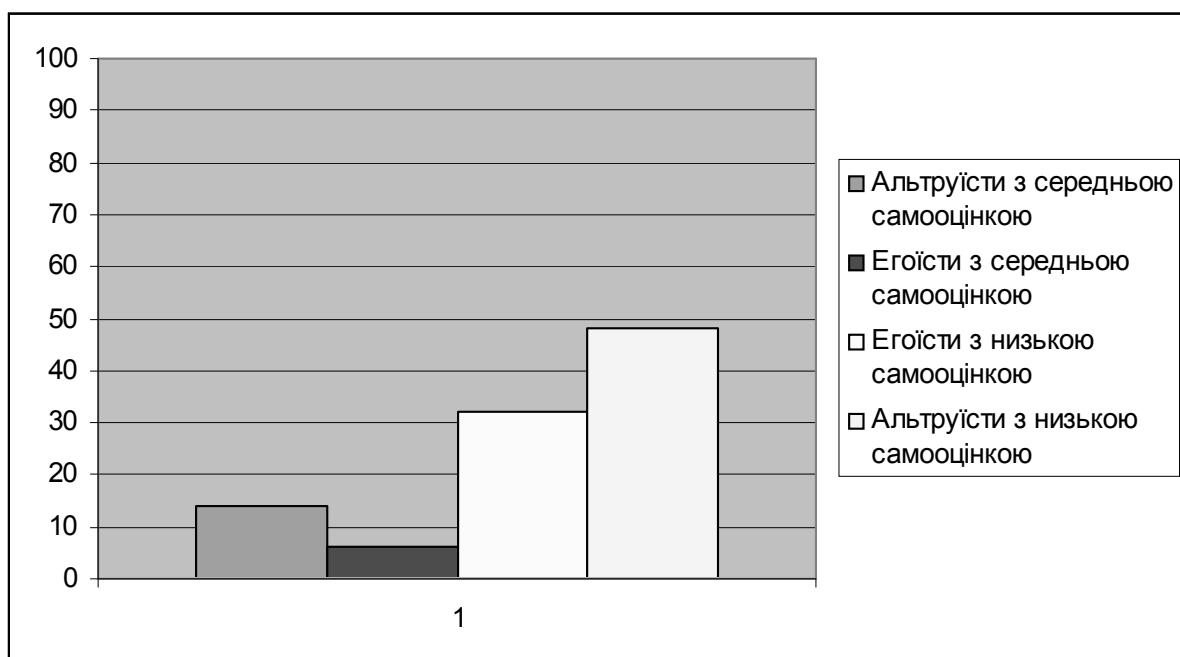


Рисунок 1. Установки у сфері мотивацій і потреб та рівень самооцінки підлітків загальноосвітньої школи

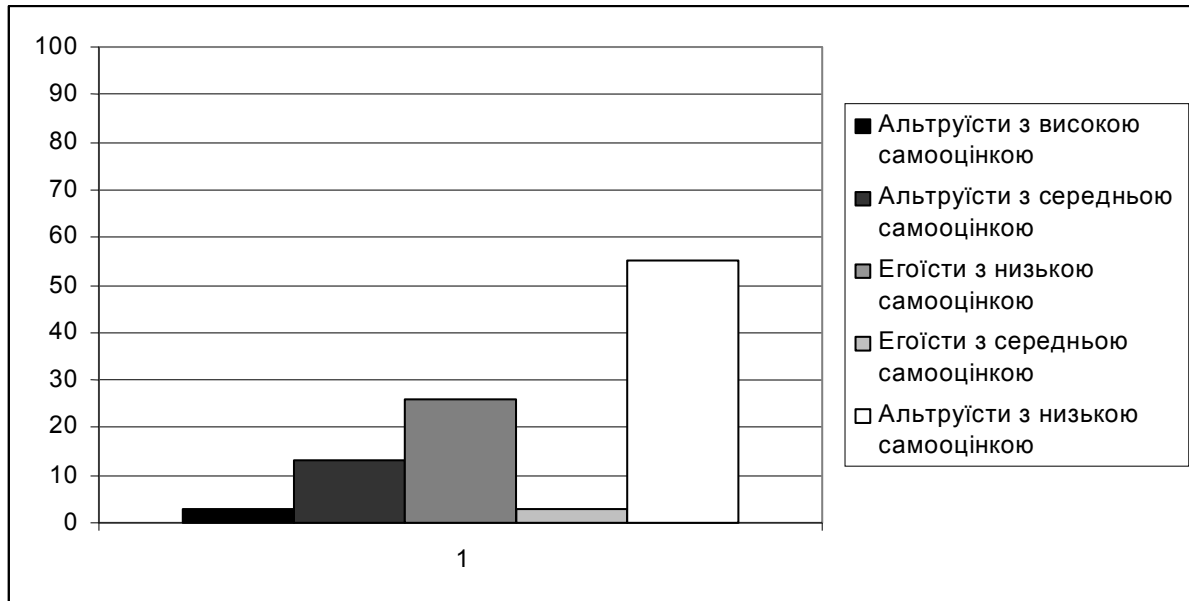


Рисунок 2. Установки у сфері мотивацій і потреб та рівень самооцінки підлітків Католицької школи

і потреб" за шкалою А та визначення рівня самооцінки нами було об'єднано в одній діаграмі (див. рис. 1, 2).

З даних діаграми видно, що серед підлітків загальноосвітньої школи взагалі відсутні альтруїсти з високою самооцінкою, натомість підлітки з Католицької школи дали результат – 3%. 14% – альтруїсти із середньою самооцінкою, учні загальноосвітньої школи та 48% – альтруїсти з низькою самооцінкою. Відповідно з Католицької школи 13% – альтруїсти із середньою і 55% – альтруїсти з низькою самооцінкою. Щодо прояву егоїзму: відношення 26% – егоїсти з низькою самооцінкою (Католицька школа) до 32% (загальноосвітня школа) та 3% – егоїсти із середньою самооцінкою до 6% – егоїсти з середньою самооцінкою підлітків загальноосвітньої школи. Таким чином, 71% учнів, які отримують релігійне виховання, проявляють альтруїзм у своїй поведінці відповідно до 61% вихованців із загальноосвітньої школи.

Інтерпретуючи результати методики "Ціннісні орієнтації" (М. Рокіча), ми розділили 18 термінальних та 18 інструментальних цінностей на три частини кожну. Перші шість цінностей, які прорангували учні, назвали "дуже важливо", другі шість – "важливо", треті – "менш важливо", що дало наступні результати: щодо термінальних цінностей підлітки загальноосвітньої школи на перше місце поставили щасливе сімейне життя (дуже важливо – 87%; важливо – 7%; менш важливо – 3%); на друге – здоров'я (83%; 13%; 3%); третє – наявність друзів (63%; 33%; 7%); четверте – любов (53%; 27%; 13%); п'яте – матеріально забезпечене

життя (47%; 27%; 13%); шосте – активне діяльне життя (47%; 27%; 27%). Учні ж Католицької школи відповідно на перше місце висунули здоров'я (70%; 30%); друге – життєву мудрість (57%; 22%; 21%), третє – наявність друзів (53%; 36%; 11%); четверте – активне діяльне життя (50%; 28%; 22%), любов (50%; 33%; 17%), щасливе сімейне життя (50%; 33%; 17%), п'яте – цікаву роботу (43%; 35%; 22%), шосте – волю (33%; 34%; 33%). Інструментальні цінності: підлітки загальноосвітньої школи на перше місце поставили чесність (73%; 13%; 14%), (80%; 7%; 13%); друге – вихованість (60%; 30%; 10%); третє – життєрадісність (50%; 27%; 20%); четверте – чуйність (43%; 37%; 20%); п'яте – тверду волю (40%; 43%; 17%) на шосте – освіченість (37%; 40%; 20%). Водночас вихованці Католицької школи перше місце відвели чесності (80%; 7%; 13%); друге – життєрадісності (60%; 30%; 10%); третє – освіченості (50%; 30%; 20%); четверте – чуйності (47%; 33%; 20%); п'яте – вихованості (43%; 33%; 24%); шосте – твердій волі (40%; 30%; 30%).

Як бачимо, вибір підлітків двох груп цілком однаковий в інструментальних цінностях, де-не-де змінивши місце в рейтингу. Та тишеть те, що "чесність" посідає перше місце.

Щодо термінальних, то у другій групі (учні Католицької школи) розділили IV позицію між орієнтацією на активне діяльне життя, любов та щасливе сімейне життя. Вибір учнів вирізняє орієнтація на матеріально забезпечене життя в першій групі (учні загальноосвітньої школи) (V позиція) та цікава робота і воля

у другій групі (V і VI позиції відповідно).

Стає зрозуміло, чому орієнтація на цікаву роботу потрапила до вибору підлітків. Адже в релігійному вихованні велика увага приділяється визначенню покликання та напрямку життя за цим покликанням. Тільки праця відповідно до здібностей, потреб, мотивацій, цілей може бути тим, що в даному випадку названо "цікава робота". Щодо орієнтації на "волю", то, ймовірно, є прагнення до протистояння конформізму та вироблення твердого характеру. З релігійної точки зору, воля, свобода дії межує з відповідальністю: роби, що хочеш, не переступаючи Божих Заповідей, які не потрібно розглядати як заборону, а як правила руху до щасливого життя.

За результатами анкетування авторської розробки, питання якої мають безпосередній стосунок до релігійного виховання та вибору стилю поведінки залежно від цінних орієнтацій, чітко простежується, що дотримання третьої Божої Заповіді (участь у Службі Божій), як і участь у таборах християнського спрямування, сприяють тому, що друга група (підлітки Католицької школи) обирає християнські цінності (90%) і буде захищати їх там, де з них насміхатимуться (74%), та попри це мають ризик зайняти конформістську позицію, дбаючи за свій авторитет (10% проти 6% першої групи (підлітки загальноосвітньої школи)). Не потребують популярності ціною власного здоров'я 94% учнів з двох груп, проте проти 6% тих, що не знають з першої групи, 6% – з другої відповіли ствердно.

68% підлітків другої групи проти 52% з першої групи вважають, що все-

такі сучасна молода людина може залишатися вільною від статевого стосунку аж до одруження. Однак ані в наших навчальних програмах, ані у ЗМІ чи більшості сімей (якщо там взагалі про таке говорять) ми не знайдемо такої інформації. Увагу акцентують тільки на тому, як вберегтися від венеричних хвороб та ранньої або незапланованої вагітності. Ідеться про контрацепцію, а не про те, що молода людина може панувати над собою, а не інстинкти верховодити нею. Особа, яка живе сексуальністю, як тварина, є посередньою. Вона зазнала поразки і відмовилась від будь-якої спроби досягти перемоги [2, 59]. А згодом суспільство жахається від наслідків раннього та непорядкованого статевого життя. Можливо час змістити акценти. І як бачимо з наступної відповіді, на цьому ґрунті є з чим працювати, адже йдеться про аргументи застарілої в поглядах людини (так вважає 35% з другої групи та 16% з першої групи), що є викликом молодим людям.

100% осіб з другої групи проти 84% з першої групи підтримали людину з

низьким рівнем моральності, тим самим наслідуючи одну із двох заповідей любові.

Підлітки першої групи розділилися порівно в поглядах (по 32%) про призначення молодої людини: як для втіхи, так і для героїзму. 52% осіб другої групи віддали перевагу героїзму. Адже "молода людина має потребу бути зворушеною великими ідеалами, захопитись чимось, що перевищує її можливості, чимось таким, за що би вартувало віддати життя" [3, 37].

Отже, із зазначеного вище хочемо наголосити, що дана стаття є тільки незначним відображенням ціннісних орієнтацій сучасних підлітків. За результатами методик можна побачити, що не все погано і з вихованням у загальноосвітніх школах. Звичайно, що уроки християнської етики, виховні заходи справді сумнінних класних керівників, адміністрації шкіл, власний приклад батьків та усвідомлення, що "неможливо обмежуватися абстрактними закличками до добра. Потрібен яскравий вражаючий образ. Нічого переконливішого, ніж образ Хри-

ста, людство не створило!" [1, 3–4], дають свої позитивні результати. Можна стверджувати, що є над чим працювати як релігійним інституціям, так і загальноосвітнім закладам. Звертаючись до превентивної системи виховання, започаткованої ще у XIX ст., налагоджуючи співпрацю та навчаючи власним прикладом, досягнемо позитивної тенденції у виховному процесі.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. *Климишин І. А.* Добро – у добрі / І. А. Климишин. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 2004. – 72 с.
2. *о. Карлос Мігель Буела.* Молодь у третьому тисячолітті / о. Карлос Мігель Буела. – Львів : Добра книжка, 2009. – 383 с.
3. *о. д-р Святослав Шевчук.* Молодіжний апостолат як супровід у вірі / о. д-р Святослав Шевчук // Молодь у Церкві третього тисячоліття : матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ. – Л. : Свічадо, 2009. – 147 с.

Стаття надійшла 20.03.2013 р.

УДК 37.048.4: 331.548

Роксоляна ЗОЗУЛЯК-СЛУЧИК, Христина ФЕДОРІВ

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ЯК ЧИННИК САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті розкрито роль соціального педагога в самореалізації старшокласників за допомогою профорієнтаційної роботи. Подано результати діагностик учнів старшого шкільного віку щодо професійного самовизначення.

Ключові слова: профорієнтація, профкольсунтування, самореалізація, старшокласник, соціальний педагог.

R. Zozulyak-Sluchyk, C. Fedorov.
Career assistance in secondary school as factor of the seniors self-realization.
The article explores the social role of the secondary school teacher in seniors' self-realization through the career assistance. The diagnostics result of senior school age students on professional self-determination was shown.

Key words: career assistance, professional counseling, self-realization, senior, social pedagog.

Р. Зозуляк-Случик, К. Федорив.
Профориентационная работа в общеобразовательной школе как фактор самореализации старшеклассников.
В статье раскрыта роль социального педагога в самореализации старшеклассников с помощью профориентационной работы. Представлены результаты исследования по профессиональному самоопределению учащихся старшего школьного возраста.

Ключевые слова: профориентация, профкольсунтирование, самореализация, старшеклассник, социальный педагог.

Мета: проаналізувати діяльність соціального педагога щодо профорієнтації старшокласників.

Проблема орієнтації старшокласників на професійну діяльність є важливою та актуальною у нас час. Її суть полягає у створенні суспільством відповідних умов підготовки учнів до свідомого прийняття рішення щодо вибору майбутнього виду професійної діяльності та порівняння

своїх можливостей із психологічними вимогами професій до спеціаліста.

Орієнтація учнів старших класів на професійну діяльність у системі загальної середньої освіти має зумовлюватися впровадженням в освітню практику нового змісту навчально-виховної роботи, оскільки разом з отриманням знань є нагальна необхідність готувати молоде покоління послідовно до професійної діяльності, яка відповідатиме їх особистісним якимостям та одночасно підкріплюватиметься державними соціально-економічними програмами. Це, у свою чергу, дасть можливість молоді через кваліфіковану працю одержувати винагороду.

Коло питань, пов'язаних із профорієнтаційною проблематикою на сучасному етапі, широко висвітлено в роботах таких учених, як О. Вітковський, Р. Гуревич, О. Джура, В. Кравецький, А. Масанов, Л. Мігін, Н. Побірченко, М. Скиба, І. Уличний та інших. Разом з тим залишається невирішеною низка проблем, спрямованих на професійне самовизначення учнів загальноосвітніх шкіл.